

Διδαχές του Αββά Ζωσιμά

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Έλεγε ο μακάριος:

1. Ρωτήθηκα πώς πρέπει να συγκρατεί κανείς το θυμό του. Και αποκρίθηκα, πως η αρχή της συγκρα-τήσεως του θυμού είναι να μη μιλάει κανείς όταν τα-ράζεται. Γι' αυτό ο αββάς Μωϋσής δεν αντιμίλησε όταν τον πρόσβαλαν με τα λόγια "Τί θέλει κι έρχε-ται και τούτος ο αράπης ανάμεσα μας;", αλλά είπε: "Αν και ταράχθηκα, όμως δεν μίλησα". Στη δεύτε-ρη όμως προσβολή όχι μόνο δεν ταράχθηκε, μα τα έ-βαλε και με τον εαυτό του, λέγοντας: "Καρβουνόπετσε, μαύρε, καλά σου κάνανε! Αφού δεν είσαι άνθρω-πος, τί έρχεσαι κι ανακατεύεσαι με τους ανθρώπους;".

2. Αλλά εμείς, επειδή πνευματικά είμαστε πολύ χαμηλά και από την πολλή μας αμέλεια δεν μπο-ρούμε να φτάσουμε ούτε στων αρχαρίων τη διαγωγή, νομίζουμε πως οι εντολές είναι βαριές κι ανεφάρμο-στες. Γιατί το να ταραάζεται κανείς και να μη μιλάει δεν είναι γνώρισμα των τελείων αλλά των αρχα-ρίων. Ενώ είναι βέβαια μεγάλο πράγμα το να μην ταραάζεται κανείς καθόλου, σύμφωνα με τον άγιο προ-φήτη, που είπε «ητιμάσθην και ουκ εταράχθην». Εμείς όμως ούτε καν να βάλουμε αρχή δεν επιζη-τούμε, ούτε προαίρεση τέτοια δείχνουμε, έτσι που να ελκύουμε και τη χάρη του Θεού σε βοήθειά μας. Αλλά κι αν φαίνεται πως δείχνουμε κάποια προαίρεση, είναι τόσο νωθρή και ασήμαντη, που δεν αξίζει να πάρει οποιοδήποτε αγαθό από το Θεό.

3. Όλος ο πνευματικός αγώνας μας είναι σαν τη σπορά και την καρποφορία. Προσφέρει κανείς τον κόπο της προαιρέσεως, και παίρνει τα δώρα της χάριτος. Και όπως ο γεωργός σπέρνει μεν λίγα, κερδί-ζει όμως πολλά, αν ο Θεός ευχαριστηθεί από τον κό-πο του — όπως ακριβώς έχει γραφτεί και για τον Ι-σαάκ, ότι, «έσπειρεν εν τη γη εκείνη και εποίησεν εν τω ενιαυτώ εκείνω εκατοστεύουσαν κριθήν» —, έ-τσι, αν μένει ευχαριστημένος ο Θεός από την προαί-ρεσή μας, μπορούμε έπειτα ανώδυνα, αβίαστα και άνετα να τα κάνουμε όλα και να κερδίζουμε απ' όλα. Λόγου χάρη, η προσευχή που γίνεται με βία και υπο-μονή, γεννάει την καθαρή προσευχή που γίνεται με άνεση. Η άσκηση βίας ανήκει στην προαίρεση, ενώ η άνεση ανήκει στη θεία χάρη.

4. Αλλά και σ' όλες τις τέχνες τα ίδια βλέπου-με. Όταν δηλαδή έρχεται κάποιος να

μάθει μια τέχνη, στην αρχή κοπιάζει και δυσκολεύεται και πολ-λές φορές αποτυχαίνει. Όμως δεν χάνει το κουράγιο του, αλλά πάλι προσπαθεί. Κι αν πάλι αποτύχει, δεν το βάζει κάτω, φανερώνοντας έτσι στο μάστορα την προαίρεσή του. Αν όμως λιποψυχήσει και κάνει πίσω, δεν μαθαίνει τίποτα. Αποτυχαίνοντας έτσι πολ-λές φορές και μην υποχωρώντας, αλλ' επιμένοντας στον κόπο και στη δουλειά, συνηθίζει τελικά, με τη βοήθεια του Θεού, και τα κάνει όλα άκοπα και άνετα. Κι έτσι κατορθώνει να βγάζει το ψωμί του από την τέχνη του.

Το ίδιο συμβαίνει και στα πνευματικά. Αν καταπιαστεί κανείς με την εργασία της αρετής, δεν πρέ-πει να νομίζει πως θα την κατορθώσει αμέσως. Γιατί αυτό είναι αδύνατο. Πρέπει όμως να προσπαθήσει. Κι αν αποτύχει, να μην κάνει πίσω, επειδή δεν μπο-ρεί να κατορθώσει τίποτα, αλλά να ξαναπροσπαθή-σει, όπως αυτός που θέλει να μάθει μια τέχνη. Έτσι, υπομένοντας πολλές αποτυχίες και μην αγανακτών-τας, κινεί τη συγκατάνευση του Θεού στον κόπο της προαιρέσεώς του, που του δίνει το χάρισμα να κάνει τα πάντα αβίαστα.

5. Αυτό είναι που είπε και ο αββάς Μωϋσής: «Η δύναμη αυτών που θέλουν ν' αποκτήσουν τις αρετές, εδώ φαίνεται: Αν δηλαδή πέσουν, να μη λιποψυχή-σουν, αλλά να προσπαθήσουν πάλι».

6. Έλεγε ακόμα, πως κάθε αρετή απαιτεί και κόπο και χρόνο και τη θέλησή μας, προπαντός όμως χρειάζεται τη συνέργεια του Θεού. Γιατί αν ο Θεός δεν συνεργαστεί με την προαίρεσή μας, ματαιοπονούμε, όπως ακριβώς ματαιοπονεί και ο γεωργός που καλλιέργησε κι έσπειρε το χωράφι του, αν ο Θεός δεν βρέξει στο σπόρο του. Αλλά η συνέργεια του Θεού προϋποθέτει τις προσευχές και τις παρακλήσεις μας. Μ' αυτές ελκύουμε τη βοήθεια του Θεού, που έρχεται να μας συμπαρασταθεί. Αν όμως αμελήσουμε την προσευχή, πώς αλλιώς να συγκατανεύσει ο Θεός στην εργασία μας, παρά νωθρά και απρόθυμα κι Ε-κείνος; Αν πάλι γρήγορα λιποψυχήσουμε, όπως λέω πάντα, τίποτα δεν αξιωνόμαστε να πάρουμε. Γιατί ο Θεός δίνει σημασία στην προαίρεση, και χαρίζει α-νάλογα μ' αυτή και τις δωρεές Του.

7. Μήπως, αλήθεια, κι ο αββάς Μωϋσής δεν ήταν πρώτα αρχιληστής; Μήπως δεν έκανε μύρια κακά, ώστε, εξαιτίας της δυστροπίας του, να τον διώξει και ο κύριός του; Επειδή όμως δόθηκε στην άσκηση με γενναιότητα και τόσο θερμή προαίρεση, ξέρουμε όλοι σε ποιά μέτρα αρετής έφτασε, ώστε, σύμφωνα με το συγγραφέα που διηγήθηκε τα σχετικά μ' αυ-τόν, να συναριθμείται με τους εκλεκτούς δούλους του Θεού. Ενώ εμείς και τη θερμή, που φαίνεται να έχουμε στην αρχή της αποταγής μας, τη χάνουμε σιγά-σιγά από την αμέλειά μας, καθώς μας απορρο-φούν πράγματα ψυχρά και ασήμαντα και χωρίς αξία, και ανταλλάζουμε μ' αυτά την αγάπη του Θεού και του πλησίον, και τα σφετεριζόμαστε σα να 'ναι δικά μας, σα

να μην τα πήραμε από το Θεό. «Τι γαρ έ-χεις», λέει, «ο ουκ έλαβες; ει δε και έλαβες, τι καυχάσαι, ως μη λαβών;».

8. Μην είναι τάχα φτωχός ο Κύριος και ανίκανος να μας πλουτίσει με τ' αγαθά, όπως πλούτισε τους αγίους πατριάρχες, αν έβλεπε πως θα βγαίναμε από-λυτα κερδισμένοι απ' όσα θα μας έδινε; Επειδή όμως βλέπει ότι, από την επιπολαιότητά μας, ζημιωνόμα-στε στα μικρά και στα λίγα, γι' αυτό, σαν φιλόανθρωπος, δεν μας εμπιστεύεται πολλά, για να μην καταστραφούμε εντελώς. Γιατί, όπως είπα πριν, αν έβλεπε ότι κερδίζαμε στα λίγα, δεν θα Του ήταν αδύνατο να μας προσφέρει και τα πολλά. Ποιός, αλήθεια, έ-πεισε τους ανθρώπους εκείνους να ρίχνουν τα χρήμα-τα στα πόδια των Αποστόλων; Αλλά, καθώς λέω συχνά-πυκνά, ο Θεός, σαν αγαθός, μας έδωσε τη δυ-νατότητα να κερδίζουμε απ' όλα. Εμείς όμως, με την υπερβολική προσήλωση στα υλικά, κάνουμε κακή χρήση των θείων δωρεών. Τις εξανεμίζουμε και τις διώχνουμε μακριά μας. Έτσι ζημιωνόμαστε από τ' αγαθά που μας χαρίζει ο Θεός, εξαιτίας της κακογνωμίας μας.

9. Κανείς δεν μπορεί να βλάψει μια πιστή ψυχή. Αλλά οτιδήποτε κι αν πάθει, υπολογίζεται σαν κέρ-δος της. Ενώ ο άπιστος τιμωρείται από την ίδια του την απιστία, όπως ο εργάτης, που κοπιάζει χωρίς να ελπίζει πώς θα πληρωθεί μετά τον κόπο. Ο πιστός, αντίθετα, βρίσκει πολλή παρηγοριά, επειδή ακριβώς και τότε που κοπιάζει είναι πιστός, κι ελπίζει ν' α-μειφθεί για την υπομονή του. Ενώ ο άπιστος, αφού δεν πιστεύει πως θα πάρει μισθό από τον Κύριο, τί παρηγοριά να βρει;

Και το παραμικρό λοιπόν να πάθει, κάθετα και σαπίζει στους λογισμούς του, και συλλογίζεται “και μου είπε”, “και έχω να του πω”, μνησικακώντας και βάζοντας με το νου του πράγμα-τα αδύνατα, που συχνά δεν μπορεί να τα πραγματο-ποιήσει. Οι άνθρωποι, βλέπετε, δεν κατορθώνουν όσα σκέφτονται, αλλά μόνο όσα τους επιτρέπει ο Θεός, κι αυτά για τους λόγους που μόνο Εκείνος ξέρει. Πολ-λές φορές, λόγου χάρη, επιχειρεί ένας άνθρωπος να κάνει κακό σ' άλλον, κι ο σκοπός του ματαιώνεται, επειδή δεν το επιτρέπει ο Θεός. Και το μόνο που δοκι-μάζεται έτσι, είναι οι προαιρέσεις των ανθρώπων.

Πόσοι προσπάθησαν να κακοποιήσουν τους αγίους πατριάρχες, και, επειδή δεν το επέτρεψε ο Θεός, κα-νένας δεν μπόρεσε να τους βλάψει, καθώς είναι γραμ-μένο: «Ουκ αφήκεν άνθρωπον αδικήσαι αυτούς και ήλεγξεν υπέρ αυτών βασιλείς· μη άπτεσθε των χρι-στών μου και εν τοις προφήταις μου μη πονηρεύεσθε» ;

10. Κατά το μέτρο, πάλι, που θα θελήσει να φανε-ρώσει τη μεγάλη Του δύναμη, παρακινεί σε ευσπλα-χνία ακόμα και τις καρδιές των άσπλαχνων ανθρω-πων, καθώς είναι γραμμένο και στον προφήτη Δανιήλ: «και έδωκεν ο Θεός τον Δανιήλ εις έλεον και εις οικτιρμόν ενώπιον του αρχιευνούχου». Μακάρια είναι η ψυχή που,

με το να διψά το Θεό, ετοιμάστηκε σωστά για να δεχτεί τις δωρεές Του. Γιατί σε καμιά περίπτωση δεν την εγκαταλείπει, αλλά τη συντρέχει πάντα, ακόμα και σε όσα από άγνοια δεν Του ζητάει.

Καλά έλεγε κάποιος σοφός, πως το σοφό άνθρωπο τον υπερασπίζεται ο Θεός. Πόσες φορές, για παρά-δειγμα, δεν δοκίμασε ο Σαούλ να σκοτώσει το μακά-ριο Δαβίδ; Τί δεν έκανε; Τί δεν μηχανεύτηκε; Επειδή όμως ο Δαβίδ είχε υπερασπιστή τον Κύριο, κάθε επιβουλή του Σαούλ ματαιωνόταν. Και όχι μόνο τούτο, αλλά κι έπεφτε στα χέρια του αγίου εκείνου, που όμως τον λυπόταν (και του χάριζε τη ζωή). Δεν είχε, βλέπετε, κακία που παροργίζει και ερεθίζει.

11. Τον ρώτησαν πάλι:

Πώς μπορεί κανείς, όταν τον εξευτελίζουν ή τον κακολογούν ορισμένοι, να μη θυμώνει;

Και αποκρίθηκε:

Αν θεωρεί κανείς τον εαυτό του τιποτένιο, δεν ταραάζεται, καθώς είπε ο αββάς Ποιμήν: «Αν εξευ-τελίσεις τον εαυτό σου, θα βρεις ανάπαυση».

(Αββά Ζωσιμά, «Κεφάλαια ωφέλιμα», εκδ. Ι. Μ. Παρακλήτου, σ. 53-65)